

12-ma'ruza Ilmiy texnik va patent materiallaridan foydalanish, ixtiro va foydali modelga buyurtma rasmiylashtirish.

Хар қандай илмий техник изланиш маълум бир мақсадга йўналтирилган бўлади, бирор ишчи, илмий фаразни амалга ошириш, текшириб кўриш учун ўтказилади. Илмий фараз назарий ва амалий масалаларни ечиб амалга оширилади. У изланишлар давомида текширилади, тўғриланади ёки хато қўйилган бўлса, умуман бекор қилиниши ҳам мумкин. Шунинг учун йўналиш бўйича кенг қамровли изланишлар олиб борилиши, бирламчи маълумотлар тўпланиши, ўрганилиши зарур. Маълумотларни ўрганиб йўналиш бўйича қўйилган масалаларни илмий янгилиги аниқланади. Илмий техник ва патент маълумотларига қуйидагилар киради: монографиялар, ўқув қўлланма ва дарсликлар, турли маълумотлар тўпланган адабиётлар, диссертациялар ва уларнинг авторефератлари, илмий мақолалар тўпламлари, илмий техник ва рефератив журналлар, илмий анжуманлардаги маърузаларнинг тезислари, патентлар журналлари, самарали таклифлар тўпламлари тармоқлар бўйича.

Маълумотларни ўрганишда охириги 15 - 20 йил маълумотлари тўла олинishi керак. Илмий маълумот матни билан танишишда аввало унинг номланишига, мавзусига, мундарижасига эътибор берилади. Агар зарур маълумотлар бўлса, муаллифи, номланиши нашр қилинган жойи ва вақти, ҳажми ёзиб олинади. Асосий материал реферат қилинади. Бу маълумотлар махсус картага ёзиб борилса ва улар ўз тартиб рақамига эга бўлса яхши бўлади, кейинчалик фойдаланишга қулай бўлади.

Карталар системалаштирилиши ёки алфавит бўйича жойлаштирилиши мумкин. Маълумотлар махсус дафтарга ёзиб борилиши ҳам мумкин.

Патентлар дунё микёсида 1990 йил ҳолати бўйича 30 млн.га яқин қайд қилинган. Шундан АКШда - 5 млн, Англияда -3,5 млн, Францияда - 2,3 млн, Германияда - 2,2 млн, Россияда - 2 млн, Японияда - 1,85 млн патент олинган. 1985 йил 1 январдан ихтироларнинг халқаро классификаторининг (ИХК) 4 редакцияси кучга кирди ва ҳозиргача фойдаланилмоқда.

Бу классификаторда 60 000 бўлимлар бор. Улар 8 қисмдан, 18 классдан, 618 нимклассдан, 6701 гуруҳдан, 51395 нимгуруҳдан ташкил топган. Қисмлар лотин ҳарфлари билан белгиланади А.....Н, бошқа бўлимлари рақамлар билан белгиланади.

Ихтирога ариза берилганда шу йўналиш бўйича патент изланиш маълумотномаси ҳам берилади. У ташкилот томонидан тасдиқланиши зарур.

Самара берувчи бирор восита бўлиб ҳизмат қилувчи ҳар қандай таклиф ихтиро деб тан олинishi мумкин.

Ихтиро бўлиши мумкин, янги қурилма, янги услуб, моддалар (кимёвий, физикавий, аралаш, қотишма) қўлланилиши янги мақсадда бўлса.

Тан олинган янгилик, ихтирога муаллифлик гувоҳномаси берилади. Муаллифлик гувоҳномасини олиш учун тегишли жойга *қуйидаги ҳужжатлар берилади: муаллифнинг аризаси, ихтирони ёритувчи маълумотнома, чизмалар, реферат, янгилик ҳақида ҳулоса, янгилик ихтиро формуласи, лаборатория синовлари яқунлари, экспертиза акти (янгилик тўғрисида).*

Ихтиро ёзуви, ихтиро формуласи ва чизмалари билан асосий ҳужжат бўлиб, объектни тўла ифодалаши, ихтирони техник мазмунини ёритиши, барча маълумотларни ўз ичига олиши зарур.

Маълумотномада қуйидагилар бўлиши зарур: ихтиронинг номланиши, халқаро классификатор бўйича шифри, ихтиродан фойдаланиш йўналиши, техника соҳалари, ихтиронинг ўхшаш нусхаси ҳақида маълумотлар, ихтиро прототиби, жуда яқин ечими ҳақида маълумотлар, прототипнинг аввалги ишланманинг камчиликлари, ихтиронинг мақсади, ихтиро мазмуни ва янгиликнинг хусусиятлари, аввалги ишланмадан фарқлари,

чизмалар, график материаллар, чажарилиш йўллари, услублари, техник - иқтисодий ва бошқа турдаги самарадорлиги, ихтиро формуласи, маълумотлар манбаалари, патент хизмати раҳбари имзоси, муаллифлар имзоси. Ихтиро очиқ нашр қилиниши учун эксперт кенгашида кўриб чиқилади ва тасдиқланади. Тегишли ташкилотларда кўриб чиқилган ихтиро тан олинса, унга муаллифлик гувоҳномаси берилади.

Ихтиронинг патентбошлик шартлари, объекти ва талабнома

Ихтиро янги бўлиб, ихтиролик даражаси бўлсаю, саноатда қўлланиладиган бўлса уни ҳукукий қўриқланиши таъминланади. Техника соҳасида маълум бўлмаса у янги ҳисобланади. Агар у мутахассис учун техникадан аниқ келиб чиқадиган бўлмаса ихтировий даражага эга бўлмайди.

Ихтиро саноатда, қишлоқ хўжалигида, соғлиқни сақлашда ва халқ хўжалигининг бошқа соҳаларида фойдаланилиши белгиланган бўлса саноатда қўлланиладиган ҳисобланади.

Ихтиро қилинди деб эълон қилинган кунгача дунёда ҳаммага баровор маълум бўлган ҳар қандай маълумот ҳолати техника даражаси дейилади. Маълумот агар (барча танишадиган) манбаларда бўлса у ҳаммага маълум ҳисобланади.

Ихтирога патент берилиши сўралган талабнома битта ёки ўзаро бир мақсадни ташкил қиладиган даражада ихтиронинг борлик талаби боғланган бирон бир гуруҳга тааллуқли бўлиши мумкин. Ихтиронинг яхлитлиги қуйидаги ҳолларда риоя қилинган ҳисобланади: талабнома ихтиронинг бир объектига мос бўлса, яъни биргина қурилмага, усулга, моддага ёки илгари маълум қурилманинг, усулнинг ва модданинг янгича қўлланилиши;

Йўриқномага кўра ихтиро қилиш биринчилиги патент бошқармасига ёзуви, формуласи ва чизмалари (агар уларнинг ёзувида чизмаларга илова бўлса) бўлган патент бериш учун талабнома тушиб руйхатдан ўтказилган кундан бошланади. Талабномада келтирилган меъёрий маълумотлардан баъзилари мавжуд бўлмаса, у ҳолда етишмайдиган маълумот билан тўлдирилган топширилган кунидан бошлаб ҳисобланади.

Таклиф қуйидаги ҳолларда ихтиро деб тан олинмайди: илмий назарий ва математик усуллар; хўжалиқни уюштириш ва бошқариш усуллари; шартли белгилар, жадвал, қоида, ақлий операцияларни бажариш, қоида ва усуллари; ЭХМ учун алгоритм ва дастурлар; лойиха ва қурилишнинг, иморатнинг, ҳудуднинг режаланиш схемалари; эстетик талабни қондиришгагина йўналтирилган буюмнинг ташқи кўринишига тааллуқли ҳулоса; интеграл микросхема топологияси; ўсимлик навлари ва ҳайвонлар насллари; жамоатга гумонийлик ва морал принципларига қарши ҳулосалар.

Ихтиро объекти. Қурилма, усул, модда, микроорганизм штампи; ўсимлик ва жонивор клеткаси, ҳамда илгари маълум қурилма, усул, модда штампларнинг янгича мақсадда қўлланилиши кабилар ихтиро объектлари бўлишлари мумкин.

Ихтиро объекти қурилма бўлган ҳолда қурилмаларга ихтиро объекти сифатида қуйидагилар киради: кўрилишни тавсифлайдиган белгилар, қурилмани тавсифланиш учун хусусан қуйидаги белгилар фойдаланилади: конструктив элементи борлиги, элементлари орасида боғлиқлик борлиги, элементларининг ўзаро жойлашишлари, элементларини ёки бутун қурилманинг бажарилиш шакллари, хусусан геометрик шакли, элементлари ораларидаги алоқанинг бажарилиш шакли; элементлари параметрлари ва бошқа тавсифлари ва уларнинг алоқалари; элемент ёки бутун қурилма тайёрланган материал; элемент функциясини бажарувчи муҳит.

Ихтиро объекти усул бўлган ҳолда усулларга ихтиро объекти сифатида материал объектнинг устида бажарадиган таъсир жараёни. Усулнинг тавсифи учун, хусусан қуйидагилар фойдаланилади: таъсир ёки таъсирлар йиғиндиси борлиги; таъсирларнинг вақтда бажарилиш тартиби; таъсир, режим моддани фойдаланиш. Микроорганизм штампини фойдаланиш, ўсимлик ва жониворлар модданинг клеткаларга таъсир этиш шароитлари.

Ихтиро объекти илгари маълум бўлган қурилма. Усул, модда, штампларни янгича қўллаш бўлганида янгича қўлланишга маълум модданинг жамоат талабини қондириш учун биринчи қўлланиши тенг кучли дейилади.

Илгари маълум қурилма усул модда штампларнинг тавсифи учун янгича қўлланишида бунинг кўрсатмаси фойдаланилади. Хар қандай ихтирога талабнома беришдан олдин ўрганилган материални қуйидаги алгоритмга солиб кўриш лозим ва унинг натижаси билангина иш кўриш маъқул.

Ихтирога патент олишга талабнома йўриқномага асосан патент бошқармасига берилади. Ихтиро муаллифидан, жумладан патентни Ўзбекистон Республикаси Давлат саноат эгалик мулклигига сўралаётганида ҳам, шарти бор ҳолларда иш берувчидан; муаллиф томонидан кўрсатилган физик ва юридик шахслар ёки уларнинг меросхўрларидан; талабнома патент бошқармасида рўйхатдан ўтган патентга ишонарлилар орқали берилиши ҳам мумкин.

Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги шахслар ёки чет эллик юридик шахслар ёки чет элларда муқим бўлиш жойли ёки уларнинг патент ишонарлилари Патент бошқармаларида қайд этилган патент ишонарлилари орқали талабномалар берилади.

Ихтирога талабнома ўзида қуйидагиларни қамраши лозим патент беришларини сўралган ариза; ихтиронинг уни бажаришга етарли бўлган тўлиқ очиб берадиган ёзма баёни; тўлиқ унинг баёнига асосланган, унинг моҳияти билдирадиган ихтиро формуласи; агар ихтиро моҳиятини тушуниш учун зарур бўлса, чизма ва бошқа материаллар; реферат; кенг маълум (тарқалган) справочник, энциклопедия ва шу қабилардагидан бўлак, ўхшаш ва прототиплар ёзилган манбалардан нусхалар.

Агар муаллиф патентни Ўзбекистон Республикаси Давлат саноат мулки фондига сўрамаса, ёки солиқ тўлашдан озодлиги, ҳамда унинг миқдорини камайтиришга асослари бўлмаган ҳолда ихтирога талабнома белгиланган ҳолда солиқ тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжат қўшиб юборилиши лозим.

Патент ишонарли орқали бериладиган талабномага унинг (ҳуқуқини) ваколатини тасдиқловчи ҳужжат қўшиб юборилади.

Патент ишонарлилигининг ваколатини тасдиқловчи ҳужжатлари у тузиладиган мамлакатнинг қонунчилигида кўзда тутилган тартибда расмийлашган бўлиши лозим.

Чет эллик ариза берувчининг яшовчи мамлақатида тузилган бўлса у Ўзбекистон Республикасининг чет элдаги консулида легаллашган бўлиши керак, ўзаролик шартида легаллаштириш талаб этилмайдиган ҳоллардан ташқари.

Келишилган, битимли (конвенцион) талабномага биринчи талабнома нусхаси қўшилади. Агар биринчи талабномалар бир неча бўлса, ҳаммасининг нусхаси қўшилади.

Янги микроорганизм штаммига ўсимлик ва жонивор клеткаларига, уларнинг олинишига ёки фойдаланишига бериладиган талабномага махсус ваколатли коллекция – депозиторнинг депонироват қилгани ҳақидаги ҳужжат қўшилади. Депонировать қилиш санаси ихтиронинг эгалик санасидан олдин бўлиши керак.

Патент беришни сўраган ариза ўзбек ёки рус тилларида берилади. Бошқа ҳужжатлари ўзбек, рус ва бошқа тилларда берилиши мумкин. Агар талабнома ҳужжатлари бошқа тилда бўлса, унга ўзбек ёки рус тилида таржимаси қўшилади.

Патент олиш учун ариза, ихтиронинг моҳиятини тушуниш учун зарур бўлган унинг ёзма баёни, ихтиро формуласи, чизма ва бошқа материаллар ҳамда реферат уч нусхада юборилади. Қолган ҳужжатлар бир нусхада юборилади.

Патент ишонарлиликнинг ваколатини тасдиқловчи ҳужжат талабнома билан бир вақтда юборилади.

Конвенцион эгаликка сўралаётган бўлса биринчи талабнома нусхаси 3 ойдан кеч бўлмаган муддатда берилади.

Депонировка ҳақидаги ҳужжат талабнома билан бир вақтда берилади.

Ҳужжатлар таржимаси 2 ой мобайнида берилиши мумкин.

Патент беришларини сўраган ариза махсус шакл кўринишида берилади.

Ариза муаллиф ва талаб қилувчилар ёки улар ваколот берган шахслар томонидан измоланади. Агар ваколат берилган шахс томонидан измоланган бўлса унга хужжат ҳам қўшилади. Ихтиронинг баёни ва ихтирони бажаришни таъминлайдиган маълумотлар

Ихтиронинг баёни, унинг формуласи аниқлайдиган ҳуқуқий қўриқладиган ҳажмини тасдиқлаб моҳиятини уни бажара олиш учун етарли даражада тўлиқ очиши керак.

Илгари номаълум бўлган, моддий дунёнинг хосса ва кўринишларини билиш даражасига мутлоқ ўзгариш киритадиган мавжуд қонунийликнинг аниқланиши кашфиёт дейилади ва бунга диплом берилади.

Ихтиронинг баёни унинг номидан бошланиб, сўралаётган ихтиро тааллуқли бўлган халқаро квалификацияланган индекснинг (ХКИ) таъсирдаги редакцияси рубрикасининг индекси кўрсатилади ва унга қўйидагилар киради. Ихтиро тааллуқли техника соҳаси, техниканинг поғонаси (узговни), ихтиронинг моҳияти, ихтирони бажариш имконини берадиган маълумотлар.

Ихтиро баёнининг зарур маълумоти бор манба қисмларига ёки уларга бутунлайига имо (илова) билан алмаштиришга йўл қўйилмайди (адабиёт манбалари, илгарига ихтиро баёнлари ва иш кабилар).

Ихтиронинг номи унинг мақсадини тавсифлайди, ихтиро мазмунига мос келади, қоида сифатида ХКИнинг рубрикасини аниқлайди.

Ихтиро номи муаллиф номи ёки махсус ном билан тўлдирилиши мумкин ва бирликда келтирилади.

Ихтиро баёнининг мазмуни. Техника соҳасига тааллуқли ихтиро баёни бўлими унинг қўлланилиш соҳаси кўрсатилади. Агар улар кўп бўлса муҳимроғи кўрсатилади.

«Техника даражаси» баёни бўлимида ўхшаш ва прототиплар ҳақида маълумотлар келтирилади.

Ихтиро аналоги – бу эгалик (приоритет) санасигача маълум бўлган шу мақсадли восита, унда белгиларининг жамлиги ихтиронинг белгилари жамлигига ўхшаш бўлади.

Прототип – ихтирога ўз белгилари бўйича энг яқинроқ ўхшашидир.

Хар бир аналог ҳақида келтириладиган маълумотга, жумладан прототип ҳақида ҳам информация манбаининг библиографик маълумоти киради, унда таклиф этилаётган ихтиронинг муҳим белгилари билан мос келадиган ҳамда талаб қилинган техник ечимни олишга қаршилиқ кўрсатадиган сабабларини ҳам кўрсатиб аналог белгилари келтирилган бўлади.

Агар аналоглар бир неча бўлса, охиригиси прототип қилиб ёзилади.

Агар ихтиро илгари маълум бўлган қурилма усул, модда ва шу кабиларга тааллуқли бўлиб уларни янгича қўллашга йўналтирилган бўлса, унинг аналоги ўша маълум нарсалар бўлади.

Ихтиронинг моҳияти. Ихтиронинг моҳияти у таъминлайдиган техник ечимга эришишга етарлича бўлган муҳим белгилари йиғиндисидан ифодаланади.

Белгилари эришиладиган техник натижага таъсир этадиган бўлсагина муҳимлари қаторига киради, яъни кўрсатилган натижа билан сабаб – оқибат алоқасида бўлса. Ихтиро моҳиятини очувчи маълумотлар ихтиронинг моҳияти бўлимида ечилишга талаб қилинаётган ихтиро йўналган масала батафсил очилади, уни амалга оширганда олиниши мумкин бўлган техник натижа кўрсатилади. Шу жумладан прототипдан фарқлайдиган белгиларини ажратган ҳолда ихтирони тавсифлайдиган ҳамма муҳим белгилари келтирилади. Айни ҳолда уларни ихтиронинг сўралаётган ҳуқуқий қўриқлаш ҳажми тарқалган ҳамма ҳолларда етарлича бўлган ва ихтирони хусусий ҳолдагина тавсифлайдиган бажаришининг конкрет шаклида ёки уни олишдаги шароитда фойдаланишини таъминлайдиган сабабларга бўлиб келтирилади.

Талаб қилинаётган ихтиронинг муҳим белгилари билан эришиладиган техник натижалар орасидаги сабаб – оқибат алоқаси мавжудлигини кўрсатиш лозим.

Ихтиронинг мохиятини очишда муаллифга маълум бўлган бошқа техник натижаларни ҳам келтириш тавсия этилади. Техник натижа айлантириш моментини камайтириш, ишқаланиш коэффициентини пасайтириш, тикилиб қолишни бартараф қилиш, силкинишни пасайтириш, шишга қарши активлигини ошириш, дорининг тасирини локализация қилиши, қуйма дефектини бартараф қилиш, ишчи қисмнинг мухит билан контактни яхшилаш кабилар кўринишида бўлишлари мумкин.

Маълум қурилма ва усулли ихтирони баён этишда (уни янгича қўллаш учун) маълум объектнинг унинг маълум вазифаси ва очилган хоссаларини янгича қўллашга ундайдиган тавсифи келтирилади.

Фигуралар рўйхати бўлимида уларнинг ўзларидан ташқари, уларнинг ҳар бирида нима кўрсатилганлиги қисқача келтириш лозим.

Ихтирони бажаришни таъминлайдиган маълумотлар: умумий ҳолатлар. «ихтирони бажариш мумкинлигини тасдиқловчи маълумотлар» бўлимида «ихтиронинг мохияти бўлимида кўрсатилган техник натижанинг олиниш имконини кўрсатилади.

Мохияти, хусусий функционал даражасида умумлаштирилган умумий тушунчалар билан ифодаланган бажарилиши имкони талабноманинг умумий тушунчаларида келтирилган белгини бажарадиган материаллари баёнида тўғридан тўғри ёки буни олиш учун қўлланилиши мумкин бўлган восита ёки усулга кўрсатилиб такидланади.

Ихтирони тавсифлашда қийматнинг оралиғи (интервали) кўринишида ифодаланган миқдорий белгилардан фойдаланилганда бу ораликда техник натижани олиш имкони кўрсатилади. Қийматлар интервали ҳуқуқларининг максимал таъминланиши учун унинг ташқарисида кўрсатилган техник натижани олиш имкони шароити йўқлик шартини танлаш мақсадга мувофиқ.

Қурилмали ихтирони бажариш. Имконини тасдиқловчи маълумотлар, қурилмага тааллуқли ихтирони бажариш имконини тасдиқлайдиган маълумотлар қурилманинг конструкциясини олувчи статик ҳолатидаги баёни қамрайди. Конструктив элементларни ёзганда чизма фигураларига ишора қилинади. Конструктив элементларининг сонли белгиланиши уларни матнда эслаш тартибида бир рақамдан бошлаб ўсиб боровчи рақамлар билан келтирилади. Статик ҳолатидаги ишланиши ёзиш тугаганидан кейин ишлашида (таъсирида) ёки уни фойдаланиш усули ёзилади. Бунда ҳам чизмада кўрсатилган конструкциянинг сонли белгиланишига, зарурат бўлса бошқа (эпюра, кесма, график в.ш.к-р.) материалларга ҳам ишора қилинади.

Усулли ихтирони бажариш имконини тасдиқловчи маълумотлар. Усулга тааллуқли ихтирони бажариш имконини такидловчи маълумотлар моддий объекти қаторига моддий объект устидан таъсирнинг бирин кетилганлигига (операция принциплари) ҳамда таъсир ўтказишнинг шароити бунда қўлланиладиган қурилманинг конкрет режими (харорат, босим в.ш.к.)ларни қамрайди. Маълум воситадан (қурилма, модда в.ш.к.) фойдаланилганлиги билан характерланадиган усулни ёзишда номаълум воситадан фойдаланилганда уларнинг тавсифлари келтирилади ва зарурати бўлса график кўриниши илова қилинади.

Янги мақсадда фойдаланишга тааллуқли ихтирони қўллаш имконини тасдиқловчи маълумотлар. Қурилма усул, модда, штамм ва шу кабиларни янги мақсадда қўлланилишга доир ихтироларда уларнинг шу мақсадда қўлланилиш имконини тасдиқловчи маълумотлар келтирилади.

Баённома талаб қилувчи ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Ихтиро формуласи, унинг мақсади ва график қисми

Ихтиро формуласида патент бериладиган унинг мақсадини билдирадиган ва ҳуқуқий қўриқланишнинг ҳажмини аниқлашда хизмат қиладиган тавсифи келтирилади.

Ихтиро формуласи структураси умумий ҳолат, бир звеноли, кўп звеноли, мустақил пунктли, боғлиқли пунктлилардан иборат.

Бир звеноли формула биргина ихтирони характерлайди ҳолос.

Кўп звеноли формула ривожланган бир ихтирони характерлайди ёки хусусий томонларини ҳам қамрайди. Ушбу мулоҳаза группа ихтироларга ҳам тааллуқлидир.

Бир ихтирони тавсифлайдиган кўп звеноли бир мустақил пунктига эга ва унинг ортидан келадиган боғлиқ пункти бўлади.

Ихтиролар гуруҳини тавсифлайдиган кўп звеноли формула гуруҳнинг барини тавсифлайди. Бунда уларнинг ҳар бири боғлиқлик пунктини қўшган ҳолда тавсифланиши мумкин. Улар боғлиқ бўлмаслик шартига бўйсунган бўлишади.

Ихтиролар гуруҳини тавсифлайдиган формулани баён қилишда қуйидаги қоидага риоя қилинади – алоҳида ихтирони тавсифлайдиган боғлиқмас пункти формуланинг бошқа пунктларига имо қилинади; - боғлиқ пунктлар бўйсунган боғлиқмас пункти билан бирга гуруҳланади.

Ихтиро формуласи боғлиқмас пункти етарли бўлган муҳим белгилар йиғиндисини қамрайди. Сўралаётган ҳуқуқий ҳажмининг ҳамма ҳолларда намоён бўладиган техник натижани олишга етарли бўлиши таъминланади.

Боғлиқмас пункт одатда муҳим белгиларини қамрайдиган прототип белгилари билан мос келадиган, ихтиронинг мақсадини билдирадиган, чекланган қисмдан тузилади ва фарқли қисми ихтирони прототипдан фарқлайдиган муҳим белгиларини қамрайди. Маълум воситадан (қурилма, модда в.ш.к.) фойдаланилганлиги билан характерланадиган усулни ёзишда номаълум воситадан фойдаланилганда уларнинг тавсифлари келтирилади ва зарурати бўлса график кўриниши илова қилинади.

Янги мақсадда фойдаланишга тааллуқли ихтирони қўллаш имконини тасдиқловчи маълумотлар. Қурилма усул, модда, штамм ва шу кабиларни янги мақсадда қўлланилишга доир ихтироларда уларнинг шу мақсадда қўлланилиш имконини тасдиқловчи маълумотлар келтирилади.

Баённома талаб қилувчи ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

8.3. Ихтиро формуласи, унинг мақсади ва график қисми

Ихтиро формуласида патент бериладиган унинг мақсадини билдирадиган ва ҳуқуқий кўриқланишнинг ҳажмини аниқлашда хизмат қиладиган тавсифи келтирилади.

Ихтиро формуласи структураси умумий ҳолат, бир звеноли, кўп звеноли, мустақил пунктли, боғлиқлик пунктларидан иборат.

Бир звеноли формула биргина ихтирони характерлайди ҳолос.

Кўп звеноли формула ривожланган бир ихтирони характерлайди ёки хусусий томонларини ҳам қамрайди. Ушбу мулоҳаза группа ихтироларга ҳам тааллуқлидир.

Бир ихтирони тавсифлайдиган кўп звеноли бир мустақил пунктига эга ва унинг ортидан келадиган боғлиқ пункти бўлади.

Ихтиролар гуруҳини тавсифлайдиган кўп звеноли формула гуруҳнинг барини тавсифлайди. Бунда уларнинг ҳар бири боғлиқлик пунктини қўшган ҳолда тавсифланиши мумкин. Улар боғлиқ бўлмаслик шартига бўйсунган бўлишади.

Ихтиролар гуруҳини тавсифлайдиган формулани баён қилишда қуйидаги қоидага риоя қилинади – алоҳида ихтирони тавсифлайдиган боғлиқмас пункти формуланинг бошқа пунктларига имо қилинади; - боғлиқ пунктлар бўйсунган боғлиқмас пункти билан бирга гуруҳланади.

Ихтиро формуласи боғлиқмас пункти етарли бўлган муҳим белгилар йиғиндисини қамрайди. Сўралаётган ҳуқуқий ҳажмининг ҳамма ҳолларда намоён бўладиган техник натижани олишга етарли бўлиши таъминланади.

Боғлиқмас пункт одатда муҳим белгиларини қамрайдиган прототип белгилари билан мос келадиган, ихтиронинг мақсадини билдирадиган, чекланган қисмдан тузилади ва фарқли қисми ихтирони прототипдан фарқлайдиган муҳим белгиларини қамрайди. Чеклавчи қисми фарқланувчисидан шунинг билан фарқланадики («отличающийся тем, что...») деган сўз бирлашмаси билан бўлинади.

Формуланинг боғлиқмас пунктига ихтиронинг бажарилишини ёки фойдаланишни хусусий ҳолда тавсифлайдиган қўидаги белгилари қўилади. Боғлиқ пункт ўзидан олдинги пунктлар билан боғлиқда чиқиши мумкин.

Ихтиро формуласини тузиш. Формула ихтиронинг ҳамма муҳим белгилари йиғиндисини билан мантикий аниқловчисини қўринишида тушунтирилади. У битта гап (жумла) қўринишида ёзилади. Формулада белгилар шундай ифодаланадики, токи унда уларнинг бир хиллиги тامينланиш имкони бўлсин.

Қурилма формуласида статик ҳолатда тавсифланади. Формулада элементнинг аниқ бир функцияни бажариш учун ҳаракатчан қилиб қўрсатилиши мумкин.

Ҳаракатни тавсифлаш учун феълни (глаголни) усул белгисини сифатида фойдаланилади учинчи шахс қўпчилиқда уларни тасир ҳолида ёзилади. Ихтиро объекти маълум қурилма, усул, моддаларни янги моҳиятда қўлланилса қўидаги структурадаги формуладан фойдаланилади; «қўлланилиши (маълумки қурилманинг, усулнинг ва шу қабиларнинг номи ёки тавсифи келтирилади) сифатида (қўрсатилган қурилма ва усулнинг янги мақсади келтирилади)».

Ихтиро формуласи талабгор ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Ихтиро баённинг моҳиятини тушунишда зарур бўлган ҳолларда чизма ва бошқа материаллар келтирилади. Улар матн билан мослаштирилади. Улар график материали, фотосурат, жадвал, диаграмма қўринишларида бўлишлари мумкин. График материаларининг номи келтирилади, унинг паст бурчагида муаллифлар исми шарифлари келтирилади.

Реферат ихтиро баённинг қисқартирилгани. Зарур бўлса унга чизма ёки химик формула киритилади ва унда қўшимча материал ҳам келтириш мумкин. Реферат ҳажми 1000 босма белгигача бўлиши мумкин. Ҳар бир вароқ фақатгина бир томондан фойдаланилади, унда қатор кам томонига параллел жойлаштирилади. Талабноманинг ҳар бир ҳужжати алоҳида вароқдан бошланади.

Талабноманинг ҳужжатлари 210 x 297 мм ўлчамли бўлган оқ қоғоз форматида бажарилади, ихтиро ҳужжатлари келтирилган қоғоз четларида (гардишларида) фойдаланилмай қолган жойлар ўлчамлари چاپ, юқори ва қуйи томонларидан 20 мм дан, ўнг томонидан – 10 мм.

Талабноманинг иккинчи ва ҳар қайси навбатдаги вароғи араб сони билан номерланади. Қора рангдаги шрифт билан икки оралиқдан (интервалдан) бош ҳарфи энг ками 2,1 мм қилиб босилади.

График символлар, латинча номлар, латин ва грек ҳарфлари, математик ва химик формулалар қора рангдаги сиёҳ, паста ёки тушь билан ёзилган бўлиши мумкин. Формулалар машинкада печатланган ёки қўл билан ёзилган бўлиши мумкин лекин уларни аралаш ҳолда бажарилишига руҳсат этилмайди.

Ихтиронинг график материаллари чидамли силлиқ оқ қоғозга қора ўчирилмайдиган чизиқлар билан рангламасдан бажарилади. Ҳажми уни 2/3 гача кичрайтирилганида ҳам етарли аниқликни таъминлайдиган бўлиши керак. Сон ва ҳарфларни қавсга айланага олинмайди ва уларнинг баландлиги 3,2 мм дан кам бўлмаслиги керак.

Чизма ёзувсиз бажарилади («сув», «пар», «очик», «епик», «АВ буйича кесма» қабилар бундан истисно). Тўғри бурчакли проекцияда чизилгани керакли (мақул), аксанаметрия ҳам берилиши мумкин. Чизмада ўлчамлар қўрсатилмайди. Чизманинг ҳар бир элементи ўзаро пропорционал бажарилади. Бир вақтда бир неча шакл жойлашиши мумкин. График қисми элементлари араб санок сони билан белгиланиши ва матн билан мос бўлиши керак.

Графиклар матнда ва формулада келтирилмайди.

Талабнома ҳужжатларида ахборот, манбалари библиографиясини қўринарли қилиб келтирилиши лозим. Ҳужжатларни имзолайдиганларнинг исми шарифлари келтирилади. Вазифадор шахс имзоласа вазифасини қўрсатилиб муҳрланади.

Талабнома муаллиф, унинг меросхўри ёки патент бошқармасид